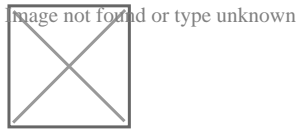

«Λόγος και μυστήριο, κήρυγμα και Λειτουργία βρίσκονται σε συντονισμό» (Δήμητρα Κούκουρα, Καθηγήτρια Ομιλητικής Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.)

/ [Πεμπτουσία](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=162156>]

β) Το κήρυγμα, η θεία λειτουργία και ο ύμνος

Συχνά επικρατεί η εντύπωση πως ο Λούθηρος έδωσε σημασία μόνον στο κήρυγμα εις βάρος της θείας Λειτουργίας, αλλά στην πραγματικότητα το αποκατέστησε, διότι είχε εξοβελιστεί τελείως. Στόχος του ήταν η ισορροπία άμβωνος και θυσιαστηρίου[42]. Η Γραφή ακουγόταν μόνον από τα αναγνώσματα και από τους ύμνους στη λατινική γλώσσα. Ο ίδιος του έδωσε την πρέπουσα αξία μέσα στη Λειτουργία. Άλλωστε, όπως το κήρυγμα είχε διαστρεβλωθεί και στη θέση του είχαν εισχωρήσει μύθοι, θρύλοι και παγανιστικές δοξασίες, ομοίως και η Λειτουργία εξέπεμπε το μήνυμα πως ο πιστός κερδίζει τη χάρη του Θεού και τη σωτηρία του, με την αναχώρηση σε μοναστήρια και με χρηματικές προσφορές για την ανέγερση ναών. Η πίστη είχε τελείως αφανιστεί, ενώ ο ίδιος ήταν απόλυτα πεπεισμένος ότι ο προφορικός λόγος την κάνει γνωστή και την καλλιεργεί: «ή πίστις έξ άκοῆς» (Ρωμ. 10, 17). Λόγος και μυστήριο, κήρυγμα και Λειτουργία δεν ευρίσκονται μεταξύ τους σε ανταγωνισμό αλλά σε συντονισμό: «όποιος αισθάνεται βάρος στη συνείδησή του από τις αμαρτίες του, θα πρέπει να καταφύγει στο μυστήριο για να ανακουφιστεί, όχι από το ψωμί και το κρασί, όχι από το σώμα και το αίμα του Χριστού, αλλά από τον λόγο, ο οποίος στα μυστήρια παρέχει, καθιστά παρόν και προσφέρει το σώμα και το αίμα του Χριστού που προσφέρθηκε και χύθηκε για μένα»[43].

Ο Λούθηρος επέμενε στον προφορικό χαρακτήρα του κηρύγματος και τόνιζε ότι οι Χριστιανοί δεν ζουν με τα μάτια τους αλλά με τα αυτιά τους, διότι με αυτά ακούν τον Λόγο του Θεού και έτσι πιστεύουν. Εκτός όμως από το προφορικό κήρυγμα ο ίδιος προχώρησε και στην υμνολογία της Αγίας Γραφής. Ο λειτουργικός αντιφωνικός ύμνος που καλλιεργήθηκε τους πρώτους αιώνες στην ελληνόφωνη Ανατολή, για να αναχαιτίσει την προέλαση του αρειανισμού,[44] έγινε γνωστός στη λατινόφωνη Δύση με το έργο του Αμβροσίου Μεδιολάνων (339-397), ο οποίος τον υιοθέτησε για τους ίδιους λόγους. Αργότερα ο Βενεδικτίνος μοναχός Hrabanus Maurus (780-856), γνωστός ως διδάσκαλος των Γερμανών, είχε συνθέσει ύμνους για την Πεντηκοστή με τον τίτλο “Venit creator Spiritus”, που ο Λούθηρος τους μετέφρασε το 1524. Η Μεταρρύθμιση γενικότερα επαναξιολόγησε τον ρόλο της μουσικής για τη μετάδοση του μηνύματος του Ευαγγελίου και με βάση την προτροπή του Λούθηρου *singen und sagen* (να τραγουδάτε και να ομιλείτε), ο ύμνος χρησιμοποιήθηκε για να μεταδώσει τη χαρά από την εμπειρία της πίστης σε όλη τη σύναξη, η οποία συμμετέχει στην ψαλμωδία[45]. Με την πάροδο του χρόνου η μονωδία μετετράπη σε πολυφωνία και ο Λούθηρος εξύφανε τον σύνδεσμο μονωδίας και πολυφωνίας, προφορικής και λόγιας παράδοσης, αποδίδοντάς της την επόμενη θέση μετά τη Θεολογία. Η μουσική είναι ένα θείο δώρο όχι ανθρώπινο, δίνει χαρά στην ψυχή, διώχνει τον διάβολο και διεγείρει μία αθώα χαρά. Βοηθά στον αγώνα ανάμεσα στον ουρανό και τη γη, το θάρρος και τη μελαγχολία, τον Θεό και τον Διάβολο. Με αυτόν τον τρόπο ο Λούθηρος ανανέωσε

την εσωτερική σχέση ανάμεσα στη φωνή της μουσικής και τον λόγο της θεολογίας (vox musicae et verbum theologiae).

Η μουσική σημάδεψε όλη του τη ζωή. Η παραδοσιακή λαϊκή τα παιδικά του χρόνια, η ars musica που διδάχτηκε στο quadrivium τα εφηβικά του και η εκκλησιαστική από την εποχή που εντάχθηκε στο Τάγμα των Αυγουστινιανών στο Erfurt (1505). Ο Λούθηρος αντιτάχθηκε με σθένος στον σχολαστικισμό που έδινε ελάχιστη θέση στη μουσική και διακήρυξε ότι η βασιλεία του Χριστού είναι βασιλεία της ακοής και όχι βασιλεία της όρασης[46]. Κατά το διάστημα 1523-1543 ο ίδιος συνέθεσε 38 ύμνους[47] που διακρίνονται στις εξής κατηγορίες:

- προϋπάρχοντες ύμνοι μεταφρασμένοι στη γερμανική γλώσσα
- στιχουργία των ψαλμών στη Γερμανική με νέα μουσική επένδυση
- μελοποίηση βιβλικών ύμνων
- δημιουργία ανθολογίου Ύμνων με κείμενα που οφείλουν την έμπνευσή τους στη Γραφή, χωρίς να προέρχονται απ' ευθείας από τα βιβλικά κείμενα.

Οι ύμνοι του είχαν ευρύτατη διάδοση και συντέλεσαν στη διάδοση της Μεταρρύθμισης, βασισμένοι στην ομιλητική αρχή singen und sagen.

γ) Η πρόσληψη του μηνύματός του

Ο Λούθηρος ήταν αργός ομιλητής και συχνά έβηχε[48], όμως ήταν γεμάτος πάθος και έδινε πάντοτε την εντύπωση πως επάνω στον άμβωνα ευρισκόταν σε πεδίο μάχης, έχοντας μπροστά του ως αντίδικο είτε τις παρεκτροπές του πάπα είτε τον σατανά, την αμαρτία και τον θάνατο που νικήθηκαν από τον Σταυρό του Κυρίου.

Ωστόσο η επίδραση του κηρύγματός του και του κατηχητικού του έργου στους κατοίκους της Βιττεμβέργης δεν ήταν πάντοτε η επιθυμητή, γεγονός που εμπόδιζε την πρόοδο της Μεταρρύθμισης. Ο ίδιος παρατηρεί με θλίψη ότι το κήρυγμα του ευαγγελίου δεν απέδωσε τους καρπούς που ο ίδιος ήλπιζε και σημειώνει χαρακτηριστικά ότι «πολλοί ακούν δύο και τρία χρόνια τα κηρύγματα, αλλά δεν γνωρίζουν να δώσουν έστω και μία απάντηση για το τί είναι η πίστη». Παραπονείται διότι οι άνθρωποι βγαίνουν από την εκκλησία, χωρίς παραπάνω σοφία από όση είχαν, όταν μπήκαν μέσα, εφόσον όσο παρέμεναν μέσα κοιμούνταν. Καμιά φορά όμως «τέντωναν τα αυτιά τους για να ακούσουν ιστορίες, όταν όμως τους κήρυττε για τη δικαίωση εκ της πίστεως τους έπιανε ο ύπνος».

Ο ζήλος του, λοιπόν, να κάνει γνωστό το βιβλικό κείμενο και να μεταφέρει το μήνυμα που κρύβει μέσα του δεν εύρισκε την ανταπόκριση που επιζητούσε, γεγονός που του δημιουργούσε μελαγχολία και την τάση να περιοριστεί μόνον στην ακαδημαϊκή διδασκαλία. Όμως πάντοτε επέστρεφε στον άμβωνα και κήρυττε

μέχρι το τέλος της ζωής του, ελαφρώς συμβιβασμένος με τη διαπίστωση πως κανένας κήρυκας δεν θα μπορούσε να αφαιρέσει τελείως ή κάπως να αλλάξει τα κακώς κείμενα στην Εκκλησία[49]. Επέστρεψε για να προβάλει ως *exemplum* τον ίδιο τον Χριστό και να καλέσει τους πιστούς να τον ακολουθήσουν. Έναν Χριστό γλυκό και φιλόανθρωπο μακριά από τον αυστηρό δικαστή του Μεσαίωνα.

[42] Pless, *Martin Luther, Preacher of the Cross*, p. 89-90.

[43] WA 40, p. 214. Pless, *Martin Luther, Preacher* p. 89-90.

[44] Βλέπε Δήμητρας Κούκουρα, Υμνολογώντας τη Γραφή και κηρύσσοντας τον Λόγο, στο: <https://blogs.auth.gr/moschosg/2017/03/11/>.

[45] James Lyon, *Martin Luther fondateur de l' hymnologie moderne, Foi et Vie, Volume CIX, No 3, Juin 2010, pp. 18-32.*

[46] WA 51,11, 2.

[47] WA 35. Lyon, *Martin Luther fondateur*, p. 61.

[48] Ferry, *Martin Luther on Preaching*, p. 267.

[49] WA 16, p. 204. Ferry, *Martin Luther on Preaching*, p. 204.